HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כי זכי להו רחמנא לישראל דאית להו לשכה לכהנים דלית להו לשכה לא זכי להו רחמנא קמ"ל ועצים דפשיטא ליה לתנא דמשל ציבור מנלן דתניא יכול האומר הרי עלי עולה יביא עצים מתוך ביתו כדרך שמביא נסכים מתוך ביתו ת"ל [1]על העצים אשר על האש אשר על המזבח מה מזבח משל ציבור אף עצים ואש משל ציבור דברי רבי אלעזר בר ר"ש רבי אלעזר בן שמוע אומר א)מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף א עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט מאי בינייהו איכא בינייהו חדתי ועתיקי לא והכתיב [2]ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדוני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים הכא נמי בחדתי מאי ב)מוריגים אמר עולא מטה של טרבל מאי מטה של טרבל אמר רב יהודה עיזא דקורקסא א] דדשו בה דשתאי אמר רב יוסף מאי קראה [3]הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים: **מתני'** ב נתערב קומצה בקומץ חבירתה במנחת כהנים במנחת כהן משיח במנחת נסכים כשרה רבי יהודה אומר במנחת כהן משיח ב] במנחת נסכים פסולה שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה ג] והן בולעות זו מזו: **גמ'** תנן התם ג) ג דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים ד] ד נתערב בדם בהמה ה] או בדם חיה רואין אותו כאילו הוא מים ד)רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [4]ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדמו של שעיר רבנן סברי

מכאן

כי זכי להו רחמנא. לשכה למלוח קרבנם משל הקדש לישראל הוא דזכי להו משום דאית להו לשכה כלומר שהם נתנו השקלים בלשכה שמהן נקנה המלח אבל כהנים שאין חייבין לשקול לא להכי איצטריך תנאה: **חדתי.** לר' אלעזר בן שמוע בעינן חדתי: **הכא נמי בחדתי.** שעדיין לא נשתמש בהן ארונה: **עיזא.** עז של ברזל נותנין עליו להכבידו: **עיזא דקורקסא.** קורקסא נסר גדול מלא יתידות: **דדיישי** ו] **דישא.** שנותנין אותו על התבואה וקושרין בו שוורים ומושכין אותו ונידושת התבואה: **מאי קרא.** מוריגים לצורך דישה דכתיב מורג וכתיב תדוש: **חרוץ.** יפה ז] ומלמיד: **מתני' במנחת כהנים** ח] **כשרה.** שהרי כולו כליל כמותו: **ר' יהודה אומר.** אם נתערב הקומץ במנחת נסכים ט] ומנחת כהן משיח פסולה לפי שהקומץ דמנחת נדבת ישראל בלילתו עבה לוג לעשרון ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים בלילתן רכה שלשה לוגין לעשרון דכתיב במנחת נסכים ה)בלול ברביעית ההין שמן י] ויליף חביתין מינה שלשה לוגין לעשרון בפ' התכלת (לקמן נא.): **והן בולעות זו מזו.** הקומץ בולע ממנחת נסכים והוה ליה ריבה שמנה ומנחת נסכים נמי פסולה דהוה ליה חיסר שמנה. והאי דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנא נתערב קומצה בקומץ חבירתה כשרה והוה ליה למיתני כשרות: יא] ו)**אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה.** שנפלה יב] זו בצד זו ונשאר מזו כדי קומץ שלא נתערב כשרות ואם לאו פסולות דאמר בתורת כהנים ז) מסלתה ולא מסלת חבירתה: **לא יקטיר.** אפי' כל המעורבת דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ ומקמץ נמי לא מצי קמיץ שני קומצים דדלמא בכל קומץ וקומץ יש מזה שנתערב וליכא קומץ שלם ח)(א) מחמת מנחה: **ואם הקטיר.** כל המעורבת היא לא עלתה לבעלים דהא לא נקמצה ואין מנחת נדבה נתרת בלא קמיצה: **נתערב קומצה בשיריה.** לא יקטיר את כולה משום דשיריים אסורין להקטיר דכתיב לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב) כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו: **גמ' דם.** דקדשים: **כשר.** לזריקה: **נתערב ביין.** שהוא אדום: **רואין** יג] **אותו כאילו הוא מים.** ואם היה מים והיה מראית הדם ניכר ביניהם כשר: **בדם הבהמה.** של חולין: **רואין אותו.** את של חולין: **אין דם מבטל דם.** וכשר: **הדבר ידוע כו'.** אפילו הכי קרי ליה אכתי נמי דם שעיר ואף על פי שנתערב בו דם הפר כדאמרינן במסכת יומא (דף נג:) עירה דם הפר לתוך דם השעיר:

מכאן

ועצים דפשיטא ליה לתנא משל צבור מנלן. וא"ת ולילף ממלח כדלעיל דאין להשיב מלבונה ושמא יש לך אחד: **שזו בלילתה עבה.** מנחת נדבה יד] ט) ולוג לעשרון כדדרשי' בפ' שתי מדות (לקמן פט.) טו] כדכתיב במצורע עני ועשרון סלת בלול בשמן למנחה ולוג שמן י) טז] דמייתא ליה למנחה ולוג שמן למתנדב מנחה לא יפחות מדבר הטעון לוג ומאי ניהו עשרון ומנחת הנסכים וכהן משיח שלשה לוגין לעשרון כדמפרש בקונט': **שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה והן בולעות זו מזו.** אע"ג דקתני פסולה דמשמע האחת נראה דשתיהן פסולות העבה והרכה מדקתני והן בולעות זו מזו ומיהו בבליעה חדא מיפסלי תרווייהו דכי בלע קומץ ממנחת נסכים מיפסיל קומץ דהוה ליה ריבה שמנה ומיפסלא מנחת נסכים דהוה ליה חיסר שמנה והא דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנן נתערב קומצה בקומץ של חבירתה כשרה והוה ליה למיתני כשרות וכששתיהן בלילתן עבה או רכה אף על פי שבולעות זו מזו לא חשיב לא ריבה שמנה ולא חיסר שמנה ולא כ) מפסלא: **והן בולעות זו מזו.** פי' בקונטרס הקומץ בולע מן מנחת נסכים והוה ליה יז] ריבה שמנה ובגמ' גבי הא דפריך לרב חסדא דאמר בתר מבטל אזלינן ממתניתין דשתי מנחות שלא נקמצו דאם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרה והא כיון דקמיץ ליה מחדא אידך הוה ליה שיריים ולא מבטל ליה שיריים לטיבלא ופי' בקונטרס ל) שטיבלא דלא מבטל להו לשיריים דניהוו כריבה סולתה לא מצי למיפרך לרבי חנינא דנימא מהכא דבתר מבטל אזלינן דאי בתר בטל אזלינן שיריים מי הוי טיבלא דאי נמי בתר בטל אזלינן וטיבלא מבטל לשיריים לא הוי ריבה סולתה דבטילי וכמאן דליתיה דמי ולא מייתר ליה ופירוש זה סותר מה שפירש במשנה דמהאי טעמא לא יחשוב מ) כמו ריבה שמנה ואין לפרש דמה דמיפסלן הכא לאו משום ריבה שמנה אלא משום חיסר שמנה דאדרבה לפי מה שמפרש נ) בגמ' גבי חרב שנתערב בבלול לא מיפסלן אלא משום ס) ריבה שמנה: **והן בולעות זו מזו.** מין בשאינו מינו חשיב ליה בגמרא משום דאמרי' סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו שהסולת של קומץ רבה על השמן של מנחת נסכים ומבטלו ותימה דמהאי טעמא נמי ליפסול לרבי יהודה נתערב קומצה בקומץ חבירתה וזה הוא תימה לומר משום דבלילתן שוות אין זו בולעת מזו ועוד נתערב קומצה בשיריה דקתני סיפא דאם הקטיר עלתה לבעלים ופריך מינה בגמרא דליבטלו שיריים לקומץ ומשני ר' זירא נאמרה הקטרה בקומץ כו' למה לן האי שינויא הא אמרינן דבלילתן שוות ואין בולעות זו מזו יח] ומאי אין קומץ מבטל קומץ שייך כאן ועוד תימה ע) דבגזירה שוה דר' זירא אליבא דרבי יהודה נמי מסקי לה ומשמע דאין הקומץ מבטל חבירו אפי' קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה אף על פי שזה חרב וזה בלול ומה שכתוב בספרים בגמ' גבי חרב שנתערב עם בלול מאי לאו קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה לא גרסינן הכי אלא כספרים דגרסי דאיערב במנחת נסכים אבל שום קומץ אין מבטל חבירו אפי' לרבי יהודה דאי משכחת חד קומץ דמבטל לא תתקיים גזירה שוה והשתא מנלן לרבי יהודה דלא יבטלו זה את זה קומץ דמנחת חוטא וקומץ דמנחת נדבה פ) הא בלעי מהדדי ועוד תימה למאי דמסקינן מגזירה שוה דר' זירא אליבא דר' יהודה א"כ מנחת נסכים וקומץ נמי לא ליבטלו זה את זה ומיהו הא לאו פירכא היא דדוקא בקומץ ושיריים איכא גזירה שוה דהקטרה הקטרה אבל מנחת נסכים כולה כליל ואין כאן קומץ ושיריים: **אם יש בו מראית דם כשר.** לא באדמומית מעט מתכשר אלא מראית דם גמור קאמר למעוטי היכא דדיהה מראיתו דהא דדם הפר מרובה על דמו של שעיר משמע דאי לאו מטעם עולין או משום מין במינו היה בטל אע"פ שאם היה דמו של פר מים היה בו מראית דם שעיר קצת: **הדבר ידוע שדמו של פר מרובה על דמו של שעיר.** פי' והיה לו לדמו של שעיר להיות בטל תימה דאיפכא הוה ליה למידק דאמרינן ביומא (דף נג:) צ) שעירב דם הפר בדם השעיר והיא לדם שנתערב במים אמרי' בפ' התערובות (זבחים עח:) ובפרק כיסוי הדם (חולין פז:) לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל והילכך האי דם הפר היה לו להבטל ראשון ראשון בדם השעיר ואפי' מאן דלית ליה ראשון ראשון בטל בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) הכא מודה משום דהוה ליה נראה ונדחה וי"ל דלא אמרינן ראשון ראשון בטל כשמערה בשפע הרבה ביחד כמו שמחלק בפרק בתרא דמסכת ע"ז (שם) בין חבית דנפיש עמודיה לגרגור קטן דלא נפיש עמודיה ואפילו מאן דאית ליה ראשון ראשון בטל בחבית ביותר מפי חבית היה מודה דלא בטל ק):

מכאן

מסורת הש"ס

א) זבחים קטז:, ב) זבחים קטז: ע"ש ע"ז כד: ע"ש, ג) זבחים עז: חולין פז., ד) [זבחים לה. וש"נ], ה) [במדבר טו], ו) מכאן עד סוף המשנה שייך לדף כג., ז) [ויקרא פרשה טו], ח) נ"א מכל וגי' צ"ק מחדא. צ"ק, ט) לוג. צ"ק, י) דמייתר. צ"ק, כ) מיפסלא ותימה דהכא פי' בקונטרס כו' והד"א וכ"ה בס"י. צ"ק, ל) מהא שטיבלא. צ"ק, מ) נמי ריבה. צ"ק, נ) בס"א: שאפרש (לקמן כג. ד"ה חרב), ס) ריבה שמנה ובגמרא חשיב ליה מין בשאינו מינו ומשום דאמרינן כו' הד"א וכ"ה בס"י. צ"ק, ע) דגזירה. צ"ק, פ) דהא. צ"ק, צ) שעירה דם הפר לתוך דם השעיר. צ"ק, ק) [ועי' תוס' יומא נז: ד"ה עירה ותוס' זבחים עז: ד"ה רואין],

תורה אור השלם

1. וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א ח
2. וַיֹּאמֶר אֲרַוְנָה אֶל דָּוִד יִקַּח וְיַעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רְאֵה הַבָּקָר לָעֹלָה וְהַמֹּרִגִּים וּכְלֵי הַבָּקָר לָעֵצִים: שמואל ב כד כב
3. הִנֵּה שַׂמְתִּיךְ לְמוֹרַג חָרוּץ חָדָשׁ בַּעַל פִּיפִיּוֹת תָּדוּשׁ הָרִים וְתָדֹק וּגְבָעוֹת כַּמֹּץ תָּשִׂים: ישעיהו מא טו
4. וְיָצָא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְיָ וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדַּם הַפָּר וּמִדַּם הַשָּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא טז יח

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יקטיר וכו' קומץ שלם ממנחה אחת הס"ד ואח"כ מ"ה ואם וכו' המעורבת הס"ד ואח"כ מ"ה לא עלתה ותיבת היא נמחק:

מוסף רש"י

מטה של טרבל. כך נקרא במסכת פרה (זבחים קטז:). **עיזא דקורקסא.** כמין עז של עץ ויש בו יתידות חדים, וגם עשוי חריצים חריצים ומוליכו ומביאו על הקשים של דישה לאחר שנידושה ומתחתכין ונעשין תבן (שם) דף גדול ועב מאוד ורחב וטרוף בפגימות הרבה לרוחבו עמוקות תכופות זו אצל זו, ודשין בו תבואה שמעבירין עליו הבהמות והפגימות נכנסו בדייש והתבואה נחבטת (עבודה זרה כד:). **מאי קרא.** דהוא עשוי חריצים ומוכן לדוך ולדוק (זבחים שם). **למורג חרוץ.** טרוף בפגימות והן פיפיות תדוש הרים. אלמא לדישה עבדי ליה (עבודה זרה שם). **נתערב ביין.** שהוא אדום ואין מראה ניכר בו (זבחים עז:). **רואין אותו** יין כאילו הוא מים. ואומדים אם היה דם שנתערב כאן ניכר במים הללו כשר לזריקה (זבחים שם). **או בדם חיה.** ממש דסתמא חולין (חולין שם). **רואין אותו.** של חולין כאילו הוא מים ואומדין אותו אם היה דם הזבח ניכר כשר ואע"פ שהחולין רבין עליו (זבחים שם). **רואין אותו.** לדם הפסול כאילו הוא מים. אם היה דם הכשר ניכר בו כשר (חולין פז:). **אין דם מבטל דם.** דמין במינו לא בטיל ואפילו טיפה לתוך כלי גדול כשר לזריקה (זבחים שם וכעי"ז שם לה.). **מדם הפר ומדם השעיר.** ונתן על קרנות וגו' וקסבר דמערב פר ושעיר של יום הכיפורים ביחד כשמזה על קרנות מזבח הפנימי, הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר ואפילו הכי מיקרי דם השעיר ומהניא זריקתו (תמורה ה:).

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה ג ופ"ז הלכה ג:

כט ב מיי' פי"א מהל' פסוה"מ הלכה כח:

ל ג ד מיי' פ"ב מהלכות פסוה"מ הלכה כב:

שיטה מקובצת

א] דקורקסא דדיישא דשתאי: ב] במנחת נסכים פסולה פי' הקומץ של מנחת ישראל לפי שבלע הקומץ ממנחת נסכים ורבה שמן דמנחת נסכים על הקומץ ומבטלו והוי מנחה שלא נקטרו קומצה ופסולה אבל מנחת נסכים כשרה דלא הוי כריבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבו בטל וכמאן דליתא ע"כ בגירסא של רש"י כת"י: ג] והן בולעות כו' פי' רש"י הקומץ כו' ובגמ' פי' שיטה אחרת דבטל הוא לעולם כמאן דליתא וא"כ לא יפסל הקומץ דלא הוי ליה ריבה שמנה כיון דהשמן אשר יש בו ממנחת נסכים הוא בטל והוי כמאן דליתא ולפי זה לא יפסול כי אם מנחת נסכים לבד ולא הקומץ וניחא לפי זה הא דתני פסולה ולא פסולות ובספרים אחרים מצאתי וזה לשונו והן בולעות זו מזו הקומץ בולע ממנחת נסכים ורבה שמן דמנחת נסכים על הקומץ ומבטל ליה והוי ליה כמנחה שלא הקטיר קומצה ופסולה הנקמצת אבל מנחת נסכים כשרה ולא הוי כריבה שמנה כיון דשלא מדעת ערבן בטל לגביה וכמאן דליתא וא"ת משמע דבמנחת כהנים ובקומץ חברתה מודה ר"י דכשרות לפי שהן שוות בבלילתן ולא מבטל זו את זו ותימה מאי שנא מהא דאמרי' בגמרא גבי הא דמייתי תנן שתי מנחות כו' ופריך וכו' וי"ל כו' [עיין לקמן בתו"ח] מין במינו וכו' ור"י סבר מין במינו לא בטיל כדיליף מדם הפר ומדם השעיר: ד] נתערב בדם בהמה. וא"ת כ"ש בדם חיה [ולמה ליה למיתני או בדם חיה] וי"ל דלהודיעך כחו דר"י תניא: ה] או בדם חיה. חיה ממש. וי"א בדם בהמה שיצא ממנה בחייה כגון דם הקזה: ו] דשתאי ותיבת דישא נמחק: ז] יפה ומצוייר הס"ד: ח] במנחת כהנים כו' ותיבת כשרה נמחק: ט] נסכים ובמנחת: י] שמן וחביתי כהן גדול נמי שלשה ותיבות ויליף חביתין מינה ליתא שמה: יא] אם יכול. שייך למתניתין שאחרי זאת: יב] זו בצד זו של כלי וזו בצד זו ונשאר מזו כדי קומץ שלא נתערב ומזו כדי קומץ כשרות ואם: יג] רואין את היין כאילו: יד] נדבה לוג: טו] מדות מדכתיב ואות כ' נמחק: טז] שמן דמייתר: יז] ריבה שמנה וקשה דאמרינן בגמרא גבי שתי מנחות שלא נקמצו כו' קא פריך כיון דקמיץ (ליה) [להו] מחדא אידך הוו (להו) [ליה] שירים ולא מבטלי שירים לטבלא והתם הוי בלילתן שוה ואינם יכולים לבלוע זו מזו וא"כ אמאי (ה"ל) [הו"א] שיבטלו זו את זו והלא אמרינן הכא דאם בלילתן שוה לא מבטלי אהדדי ויש לומר דשאני התם משום דשירים וטבל הוי מין בשאינו מינו ומשום הכי מבטלין זה את זה אבל הכא דהוו מין במינו אם בלילתו שוה לא מבטלי זה את זה אבל היכא דאינם שוות דזו בלילתן עבה וזו בלילתן רכה הוי מין בשאינו מינו ובולע הקומץ מן המנחה וחסרה שהרי בטל את שמנה קומץ העבה דלא הוי מינו כדפי' וא"ת כיון שהוא מתבטל בקומץ העבה א"כ העבה [אמאי] פסולה משום קומץ [יתר] ומשמע דעיקר פסולה משום קומץ תני לה מדקתני נתערב קומצה וכן פ"ה והא בטיל ליה ופי' הר"מ דודאי נהי דבטיל היינו דוקא לחסר את הרכה ממה שנפלט ממנה שהרי [בלע] העבה ובטלי הרכה אבל ודאי אינו בטל למיהוי כמאן דליתא כלל אלא כאשר הוא שדינן ליה והוי קומץ יתר והקונטרס בגמרא לא פירש כן כמו שכתוב בתוס' לקמן. תו"ח: יח] ומאי אין קומץ מבטל קומץ. גליון ואומר ר"י דודאי לא בלעי מיהו בטלי אהדדי אי לאו טעמא דר' זירא והקשה הר"מ לדברי ר' זירא רכה בעבה אמאי בטלה נאמר הקטרה בקומץ ונאמר הקטרה במנחת כהנים כליל תקטר (ומהאי) [וי"ל דמהאי] טעמא לא בטלי ומיהו מבלע בלעי ופסלה: